

## Műértelmező szövegalkotás: egy mű értelmezése

Értelmezze Szabó Magda alkotását! Elemezze a tanárnő **lelkiállapotában, személyiségében bekövetkező változást!** Mutassa be, hogy a narrátor milyen írói eszközökkel ábrázolja a főszereplő lelkiállapotának, személyiségének átalakulását, valamint **az emberi sorsokat és kapcsolatokat is meghatározó történelmi eseményeket!** Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Szabó Magda: Csé

Mióta az iskolában dolgozott, soha nem beszélt még vele így az igazgató. Mikor végre kiengedte az irodájából, ő azonnal kilépett a testületi szoba előtt húzódó teraszra, kiteregette a párkányon a litografált\* Utasítások lapjait, hogy belülről úgy lássék, olvas, nem bírja megvárni, míg hazamehet, azonnal tudni kívánja, milyen módon kell módosítani a tantervet ezerkilencszáznegyvenöt áprilisában. A haragos könny elfutotta a szemét, ha akarta volna, se látja a betűket. Katust sose szerette, most azt érezte, egyenesen gyűlöli. Harmadszor rendelték le miatta, harmadszor hozták most a tudomására, hogy nem jól végzi a munkáját. Az igazgató szenvedélyesen szerette a csinos táblaképeket, több színű tintával készített ügyes kis kimutatásokat, szemléltető rajzocskákat, és sose tudott jelesnek elfogadni egy dolgot, ha nem volt kifogástalan a külső alakja. Most is azt hiszi, ezen múlik az élet, Katus torz cs betűin. „Ne mondja azt, kérem, hogy középiskolai tanárnak készült, és hogy nem ismeri a hivatalos betűformákat. Tanulja meg az ábécé írását, ennél sokkal külön dolgokat elsajátíthatott az egyetemen. Cé-es. A cét így húzom, így kerekítem, így kötöm az s-sel. Igazán nem mondhatja, hogy boszorkányság.” Nem boszorkányság, dehogyan az. Csak éppen nem akarja csinálni, nem érdekli. Felmegy a központba, megmondja, nem marad tovább ebben az elemiben, ahol a cs betűk körül forog a világ, a madarak meg fák napját ünneplik, és hülye versikéket gagyognak arról, hogy az élet gyönyörű. Nem erre vállalkozott, mikor megkezdte a tanulmányait. Ismereteket közölni értelmes, nagyocskák lányoknakfiúknak, ahhoz volna kedve. De Katus cs betűivel bajlódni – nem. Egyszer már járt a központban, akkor rábeszéltek, hogy csak maradjon; még egyszer nem hagyja lerázni magát mindenféle csillapító érvekkel, hogy itt van rá igazán szükség, hogy a helybeli gimnázium nevelőinek létszáma teljes, **itt viszont sok férfi kolléga hiányzik, akadozik a tanítás; van, aki meghalt, van, aki még nem került elő a fogságból. Maradjon, nem adhatnak neki más beosztást. Sok férfi kolléga hiányzik. Neki mondják ezt? Állt, lehunyta szemmel, odaengedte arcát a tavaszi szélnek. Különböznél is beszélni akart vele ismét, mondta az előbb az igazgató, nekik olyan rosszullesik, hogy annyira meglátszik minden kelletlen szaván, mozdulatán, hogy nem szeret közöttük lenni. Mért nem szeret, nem rossz emberek ők. Csak állt előtte, hallgatott, bámulta a szőnyeg mintázatát. Mit kellett volna válaszolnia? Hogy ő is tudja, nem rossz emberek, csak éppen Kovácsnének két szép gyereke van, és itthon a férje, Takács Marika menyasszony, a tornatanár veszi el, aki kibőjtölte a nagyanyja tanyáján az utolsó hónapokat, itthon a férje Szilágyinének is. „Miért nem megy férjhez az ilyen szép kislány?” – kérdezte Kovácsné, az igazgatóhelyettes a múltkor. Neki **éppúgy nem válaszolt, mint az igazgatónak. Beszéljen nekik talán Sándorról? Kiáltta bele az igazgatói hangszóróba, hogy pusztult el a fronton, hogy tűnt el az élők közül, mint a füst a kéményről? Ki tud beszélni erről? Katus cs betűi, azok körül forog itt a világ. „A cét így húzom, így kerekítem, így kötöm az s-sel, így ni. Így mutassa meg majd, kartársnő, Katusnak is, és írasson vele a táblára cs betűs szavakat, hadd tanulja meg végképp.** Olyan fogalmakat keressen, amilyenek a gyereket érdeklik. Tartsa itt mindjárt ma, tanítás után, Simon Ildi egy házban lakik Katussal, küldjön vele egy cédulát, ne aggódjék az anyja, hol marad a kislány, maguk meg gyakoroljanak szépen egy kis félórát.” Az igazgató**

problémái! Mindjárt kicsengetnek, vége a szabad órájának. Ugyan hasznosan eltöltötte! Nem, jövőre nem csinálja tovább, ha nem segít a központ, maga veszi kezébe a dolgot. Elmegy a zöldségesboltba káposztát válogatni, Katus cs betűinél érdekesebb feladat lesz. Ha az ember répát árul, legalább nem kell naponta harmincszor elmagyaráznia egy falka gyereknek, hogy az igazság mindig győz, és az élet gyönyörű. Szünetben megírta a cédulát Katus anyjának, felszaladt az emeletre, beszélt a Simon gyerekekkel és Katussal is. Katus csak nézett rá mozdulatlan pillantású, szürke szemével. „Buta – gondolta a tanárnő. – Indolens.\* Utálok vele foglalkozni. Milyen értelmetlen minden, milyen felesleges.” Volt még egy órája, a fiúosztályban, úgy ment be a gyerekek közé, mint egy vértanú. Nyelvtant tanított aznap, tudta, hogy rosszul csinálja, s állandóan érezte az osztály unalmát és ellenállását. Az igazgató benézett egyszer, a fiúk felpattantak, mikor meglátták az ajtórésben, s mindnek mosolyogni kezdett a szeme, pedig az igazgató nem is szólt semmit, csak éppen rájuk nézett. „Szeretik – gondolta a tanárnő. – Engem nem szeretnek. Nem maradok itt, nem érdekel az iskola. Nincs senkim, még csak a szüleim sem élnek, még rokonaim sincsenek semerre. Senkim sincs, aki tudná, mit vesztettem, aki ugyanarra gondolna, amire én. Idegenek között kell élnem.” Ha nincsenek Katus rút cs betűi, tizenkettőkor hazamehetett volna, így meg kellett várnia, míg a gyerek is végez. A szabadórás asszonyok ott beszélgettek körötte, ételrecepteket cseréltek, megtanították egymást, mi készíthető a kukoricalisztból. Ő elővette a munkafüzetét, dolgozni kezdett, gyűjtötte a cs betűvel kezdődő szavakat. Kovácsné, az igazgatóhelyettes a válla fölé hajolt. Kovácsné mindig mindent tudott, ami az iskolában történik, most is csak ennyit kérdezett: „Katus?” Mint az igazgató, ő is írt mintának egy óriási cs betűt, s azt javasolta, mindjárt értelmeztesse is a gyerekekkel a leírt szót, akkor egyben szókincsfejlesztési gyakorlatot is végezhet. „Csacsi” – írta a tanárnő, s elbámult saját keserűségén. Ugyan hogy férhet meg ennyi reménytelenség egy ilyen játékos fogalom mellett, amin Katus nyilván mosolyogni fog? „Csibe, cseresznye, cserebogár, csikó.” Örülhet az igazgató, csupa olyan szót talált, ami a gyerek fogalmi körébe tartozik, ami kellemes asszociációval jár. „Csemege. Csóka. Csipi-csóka.” Kipottyant a könnye, elmázolta. „Meg vagy fázza” – sajnálkozott Kovácsné, s aszpirint kínált neki. Megrázta a fejét, hogy nem kér, gyakorolta tovább a cs betűit, és gyűjtötte a szavakat. Megtalálta a császár szót, a családot, meg ezt: csinnadratta. Egy iskolában örök a csinnadratta, itt mindig minden ajtó mögött mozgolódnak, beszélnek, és folyton szól a csengő. Csengő, ez is cs betűs szó. Felírta a füzetébe. Katus az első padban várta. Kihívta a táblához, s megmutatta neki, amire az igazgató és Kovácsné tanították. Rút cs betűt rajzolt, reszketett a keze, Katus engedelmesen másolgatta a torz vonalakat, arcán most sem látszott indulat. „Tied a világ, Katus – gondolta a tanárnő –, itt maradok miattad ebédidőben, és játszogatunk. Csibe, cserfa, csacsogás.” – Csacsi – diktálta. – Csengős csacsi. Most vihogni fog – várta. Ám a gyerek komoly maradt, majdnem rosszkedvű. Csikó. Csóka. Csermely. Semmi vidámság a figyelő arcon, csak a csúnya betűk szaporodtak a táblán, a gyerek teljes közönnyel dolgozott. Csemege. Katus azt írta: csemege.

– Csemege! – mondta emeltebb hangon a tanárnő. – E a végén. Mit nézel? Nem tudod, mi a csemege? Nem várt választ a kérdésére, ugyanúgy tette fel, ahogy néha azt kérdezte valamelyik gyerektől: „Nem tudsz beszélni?” vagy: „Hát néma vagy?” Ám Katus felelt. Azt mondta, nem tudja, mi a csemege. Egymásra néztek. A tanárnő emlékeiben vérnarancsok gurultak, rőt szemű datolyák, desszert, rumos meggy, csokoládé. Katus emlékei között semmi. A csúnya cs betűk ott fehérlettek a táblán, a gyerek hozzápótolta egy e betűt a csemege szóhoz. A tanárnő végiggondolta a szöveget: csacsi, csikó, csóka, csermely, és hirtelen rájött, hogy a vidékükön nincs is patak, és arra is, hogy a lovakat réges-régen mind behívták, és az erdőre nem lehet járni madárlesre, mert a fák között még ott az aknazár. Nézték egymást, Katus pillái nem rezegtek. – Írj magadról cs betűs szavakat! – mondta

a tanárnő. – Tudsz? Katus azt mondta, tud. – És ha kérdezem, melyik mit jelent, meg tudod majd mondani a jelentésüket? Katus bólongatott, és írni kezdett. Már sokkal szebb betűket írt, mint a tanárnő, majdnem olyan elegánsakat, mint az igazgató. Felírta: csajka. „Mért nem csibe? – kérdezte magában a tanárnő. – Mért nem cseresznye, cserebogár, csillag? Mért csajka, uramisten? Miért?” – Amiből a katonák esznek – értelmezte a szót hangosan, tagoltan a gyermek, és megigazította az a betűt, hogy kerekesebb legyen. Aztán mellé írta: csata. – „Ne! – mondta a tanárnő gondolata. – Katus, irgalmazz! Ne értelmezd!” – Csata – mondta tagoltan Katus –, ahol a katonák meghalnak. Csizma. Amiben mennek. Csont. Megakadt, mert a kréta hegye letörött a táblán, ahogy roppant igyekezetében rosszul tartotta. „Sándor – mondta a tanárnő gondolata –, Sándor! A csajka, amiből ettél, a csizma, ami a lábadon volt, a csata, ahol meghaltál. Csont.” – Csönd – mondta Katus elgondolkodva, felírta, megakadt, mert ezt a szót valahogy nem tudta értelmezni. A tanárnő ránézett, életében először nézett rá úgy igazán, hogy lássa is, és Sándor halála óta legelőször érezte, hogy mégis van hát valakihez köze a világon, és azt is érezte, hogy talán mégsem megy el az iskolából.

\*litografált: könyomással sokszorosított

\*Indolens: érzéketlen, közönyös

Szövegkiadás: Szabó Magda: Alvók futása. Novellák. Jaffa Kiadó, Budapest, 2017. 91-97. o.